

LGBT-aldring – gerontologiens blinde vinkel

En af aldringsforskningens roller er at afdække diversiteten af levet liv i alderdommen, men overser vi seksuelle og kønsmæssige minoriteters erfaringer?

Få vil argumentere imod, at ældre mennesker udgør en stor og mangfoldig gruppe med mange forskellige forudsætninger for at indtræde i og udfolde alderdommen. Struktureel usynlighed kan dog medvirke til, at nogle undergrupper modtager mindre opmærksomhed end andre i gerontologisk forskning såvel som praksis. LGBT-personer (homoseksuelle, biseksuelle og transpersoner) er én af dem.

På flere måder adskiller ældre LGBT-personer sig fra ciskønnede (dvs. ikke-transkønnede) og heteroseksuelle ældre. At bryde med normerne for køn og seksualitet kan eksempelvis få konsekvenser i forhold til mental og fysisk sundhed og adgang til materielle og sociale ressourcer (Siverskog & Bromseth, 2018; Brown, 2009). En af begrundelserne herfor er, at LGBT-ældre i højere grad har måttet håndtere fobi fra omgivelserne eller holde deres seksuelle identitet eller kønsidentitet skjult. Tavshed har ofte været en nødvendig overlevelsesstrategi i en tid, hvor homoseksualitet og kønsmæssige 'afvigelser' har været forbundet med social stigmatisering, diskriminerende lovgivning og officielt opfattet som sygdom. Dertil har mange taget ruter, som afviger fra et forventet heteronormativt livsforløb og dermed skaber andre forudsætninger i ældrelivet (ibid.). En lang række undersøgelser fra udlandet peger blandt andet på, at ældre seksuelle- og kønsmæssige minoriteter

oplever større ulighed i levevilkår sammenholdt med heteroseksuelle ældre (Choi & Meyer, 2016; Fredriksen-Goldsen et al., 2013), hvilket i sig selv burde gøre gruppen værd at studere.

Til trods herfor kan de være svære at finde repræsenteret i dansk forskning. Det eneste nuværende studie med specifikt fokus på ældre LGBT-personer, *Ud af usynligheden* (Vesterlund, 2008), er efterhånden et årti gammelt og er, som forfatteren Jens Vesterlund selv påpeger, langt fra udtømmende ift. at afdække LGBT-ældres vilkår og erfaringer. Samtidig kan det være en udfordring at finde statistik på LGBT-personer over 65 år, da man ikke registrerer seksuel orientering eller kønsidentitet i nationale sundheds- eller ældrestudier. I de få LGBT-levevilkårsundersøgelser, der eksisterer, bliver ældregruppen desuden en udvisket kategori, da respondenterne er få og skellet mellem generationer dårligt udspecificeret. I rapporten *Lige og ulige – homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes vilkår* (CASA, 2009) spænder ældregruppen f.eks. fra 45 år og op.

Den manglende repræsentation kan til dels forklares med metodiske udfordringer ift. opsporing. Hvor tidligere 'tavs' LGBT-generationer har levet i skjul, ser vi imidlertid i dag en yngre generation af LGBT-ældre, der har været vant til at advokere for deres rettigheder og gennem aktivisme og organisering har skabt sig plads i samfundet.

Dette er begyndt at afspejle sig i de tilbud, der eksisterer til LGBT-ældre, herunder Danmarks første plejehjem med såkaldt 'regnbueprofil' (plejehjemmet Slottet på Nørrebro), som sammen med andre samlingssteder, sociale medier og grupperinger skaber nye muligheder for at nå LGBT-ældregruppen i forbindelse med forskning.

Dobbelt usynlighed

Så hvorfor er LGBT-aldring et underbelyst felt? Den primære årsag må tilskrives en dobbelt usynlighed i forhold til LGBT-ældre. Hvor køns- og seksualitetsforskningen fokuserer på LGBT-minoriteter, men overser ældreliv, så udforsker gerontologien aldring, men har en blind vinkel i forhold til LGBT-erfaringer. Hvis vi ikke tager højde for sammenhænge mellem kønsidentitet, seksuel orientering og aldringsrelaterede oplevelser, mister vi dog et værdifuldt bidrag til gerontologien.

Vi bør derfor, som aldringsforsker Maria T. Brown (2009) påpeger, udvide vores forståelse af faktorer, der former et livsforløb til at omfatte ikke-heteronormative måder at etablere familie, netværk og intime relationer. Samtidig må vi give opmærksomhed til begivenheder, der er specifikke for LGBT-personers liv, fx at springe ud eller at gennemgå kønskorregerende behandling samt de sociale, sundhedsmæssige og institutionelle konsekvenser heraf, såsom diskrimination og minoritetsstress. Det handler om at udfordre et heteronormativt blik inden for gerontologien – at man som udgangspunkt antager, at ældre er ciskønnede og heteroseksuelle – da vi ellers risikerer at overse diversiteten af levede liv, behov, lyster og forudsætninger i alderdommen.

LGBT i praksis

At LGBT-ældre går under radaren ses ikke kun i forskning, men også i ældreplejen,

“

Hvis vi ikke tager højde for sammenhænge mellem kønsidentitet, seksuel orientering og aldringsrelaterede oplevelser, mister vi et værdifuldt bidrag til gerontologien.

Simon Meggers Matthiesen

Antropolog og forsker på et projekt om ældre LGBT-personer ved Center for Sund Aldring, Københavns Universitet. Projektet er støttet af Fonden Ensomme Gamles Værn. simal@anthro.ku.dk

hvor en underliggende heteronormativ tilgang er med til at usynliggøre LGBT-erfaringer. Senest har rådmænd i Aarhus Kommune, Jette Skive, i et interview udtalt, at der ikke skal tages særligt hensyn til ældre LGBT-personer, da "homoseksualitet er en privat sag" (Hansen, 2018). Selv ved fraværet af åbenlys usynliggørelse kan LGBT-ældre desuden opleve subtile former for marginalisering. Mange steder forbliver gruppen helt usynlig i praksis, da LGBT-identiteter er noget, man ikke nødvendigvis kan se, og som konsekvens tildeles der ikke ressourcer til 'et problem', der ikke findes. Samtidig kan en manglende viden om LGBT-ældres historiske og aktuelle virkelighed bidrage til en opfattelse af, at man i pleje- og omsorgstilbud behandler alle lige og dermed ikke diskriminerer LGBT-ældre (Hoy-Ellis et al., 2016). Selvom det ofte er velment, kan denne tilgang blive en barriere for reel inklusion.

LGBT-repræsentation i gerontologien er derfor vigtigt for at fremme synlighed og ikke mindst viden, der kan underbygge eller udfordre praksis. Det er derfor kærkomment, at en nyligt udgivet lærebog, *Gerontologi – perspektiver på ældre mennesker* (Glasdam & Jacobsen, 2018), inkluderer et kapitel om at leve og blive gammel som LGBT-person. Forhåbentligt er det et tegn på, at LGBT-aldring som felt er ved at åbne sig, men det kræver, at vi i gerontologien fortsætter med at fremdyrke en nysgerrighed på LGBT-personers erfaringer med at ældes!

Referencer

Brown, M. T. (2009). LGBT Aging and Rhetorical Silence. *Sexuality Research & Social Policy*, 6(4), s. 65-78.

Bromseth, J. & Siverskog, A. (2018). At leve og blive gammel som LGBT-person. I: Glasdam, S. & Jacobsen, F., red., *Gerontologi – Perspektiver på ældre mennesker*. Gads Forlag, s. 241-258.

CASA (2009). *Lige og ulige? Homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes levevilkår*. Center for Alternativ SamfundsAnalyse (CASA).

Choi, S. & Meyer, I. (2016). *LGBT Aging: A Review of Research Findings, Needs, and Policy Implications*. Los Angeles: The Williams Institute.

Fredriksen-Goldsen, K. et al. (2013). Health Disparities Among Lesbian, Gay, and Bisexual Older Adults: Results from a Population-based Study. *American Journal of Public Health*, 103(10), s. 1802-9.

Glasdam, S. & Jacobsen, F. (2018). *Gerontologi – perspektiver på ældre mennesker*. Gads Forlag.

Hansen, S. (2018). Rådmænd afviser mere fokus på ældre homoseksuelle. *TV2 Østjylland*, [online]. Tilgængelig på: <https://www.tv2ostjylland.dk/artikel/raadmand-afviser-mere-fokus-paa-aeldre-homoseksuelle>.

Hoy-Ellis, C. et al. (2016). Innovative Approaches Address Aging and Mental Health Needs in LGBTQ Communities. *Journal of the American Society on Aging*, 40(2), s. 56-62.

Vesterlund, J. (2008). *Ud af usynligheden. Ældre homoseksuelles livshistorier*. Frydenlund.